

„Edinost“

Izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in praznikov, zjutraj in zvečer ob 7. uri. O ponedeljskih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.

Naročnina znaša:

Obe izdani na leto gld. 21.—
Za samo večerno izdanje 12.—
Za pol leta, četrt leta in na mesec razumno.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Na drobno se prodajajo v Trstu zjutranje številke po 3 nvč., večerne številke po 4 nvč.; ponedeljske zjutranje številke po 2 nvč., izven Trsta po 1 nvč., več.

EDINOST

(Večerno izdanje.)

GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.

Telefon št. 870.

4 nvč.

V edinosti je moč!

Oglaš

se računajo po vrstah v petih. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domaći oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravništvo. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst.

Uredništvo in tiskarna se nahajata v ulici Carintia št. 12. Upravništvo, odpravnništvo in sprejemanje inseratov v ulici Molin piccolo št. 3, II. nadst.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“.

Natisnila tiskarna konsorcija lista „Edinost“ v Trstu.

Brzjavna in telefonična poročila.
(Novejša vesti.)

Sredce 13. V zadnjem trenutku se je Ivančevu vendar posrečila sestava ministerstva. Členi istega so: Ivančev, predsedništvo in vnanje stvari; Radoslavov, notranje stvari; Vašček, nauk; Tonev, finance; Načevič, trgovina in poljedelstvo; Tončev, javna dela; Pečev, pravosodstvo; Paprikov, vojno ministerstvo.

Rim 13. Glasom zasebnih poročil pripravljiva makedonski odbor ustajo za prihodnjo pomlad. Turška vlada da ve o tej nakani ter se istotako pripravljaja; ista računa zlasti tudi na pomoč Arnavtov, ki nočejo, da bi se Makedonija priklopila Bolgarski, ampak sanjajo o kraljevini Albaniji.

Rim 13. Novi nemški poslanik, baron Wedele, je obiskal danes Visconti-Venosto in Pelouxa, s katerima se je pogovarjal dolgo časa.

Stokholm 13. Kralj je sprejel ostavko ministra za vnanje stvari ter je poveril državnemu ministru, Bostromu, začasno vodstvo poslov.

Lizbona 13. Glasom poročil v tuk. listih se je v Guimares pojavil en slučaj kuge.

Vojna v južni Afriki.

London 13. Vojni minister je sprejel od poveljnika v Kapu brzjavko, glasom katere so Boerci prošlo noč blizu Kralama napali vojaški vlak, namenjen iz Kapa v Mafeking. Po polurnem boju so se polastili Boerci vlaka in 2 topov.

Rim 13. Italijanska vlada je sprejela službeno obvestilo o napovedi vojne med Anglijo in Transvaalom. Vlada objavi nevtralnost Italije.

Javni shod političnega društva „Edinost“

v sv. Ivanu, dne 8. oktobra 1899.

(Zvršetek.)

Trtna uš št. 3

Dež. poslanec, č. g. župnik Kosec — pozdravljan od zborovalcev z živahnimi živio-klici — hoče dodati le nekaj besedi k izvajanjem predgovornika. Govornik misli, da ne more nihče biti proti predlagani resoluciji. Vladi mora biti na tem, da se vsakemu stanu utrdi stalščje in zboljšajo razmere. Kakor drugim dovoljuje olajšave, da jim vzbuja veselje do podjetnosti, tako bi morala vlada tudi našim vinogradnikom odpustiti užitninski davek, da bi jim, kedar so nasadili nove trte, vzbudila veselje in vspodbudila tudi druge, da začnejo z nasajevanjem novih vinogradov.

Kmet, ko je nasadil trte, še nima nobenega dohodka, dočim hišni posestnik, ki si je zgradil novo hišo, dobiva takoj najemnino od iste.

Govornik kaže na podlagi številk, kako strahovito velik in torej kako krivičen je užitninski davek.

Kmet mora plačati od 1 hl. vina 11 gld. 80 kr. užitninskega davka. Da vidimo, kako neopravičeno velik je ta davek, primerjajmo ga z drugimi davki.

Uradnik, ki dobiva n. pr. 700 gold. plače, plačuje 5 gld. 40 kr. osebne dohodnine. S tem je odpravil vse. Koliko pa bi moral kmet na svojem zemljišču pridelati vina, da bi imel 700 gld. čistega dohodka?

Cena 1 hl. vina je letos prilično 30 gld., ali

recimo, da poskoči na 35 gld. Kmet bi moral torej pridelati 20 hl. vina, da bi dobil zanj 700 gl. Ako pa pomislimo, koliko stanejo delavei, razna zdravila o tolikih trtih boleznih itd., smemo reči, da znašajo stroški pridelovanja najmanj polovico skupila za vino. Da bi torej imel 700 gold. čistega dohodka, moral bi pridelati ne 20, ampak 40 hl. vina.

Od teh 40 hl. vina pa mora plačati (po 11 gld. 80 kr. hekto) celih 432 gold. užitninskega davka (Senzacija), dočim plača uradnik od svoje plače v znesku 700 gld. le 5 gld. 40 kr. davka. (Vsklikanje) Kako naj bi posestnik potemtakem imel veselje do obdelovanja vinogradov?! Govornik našteva nekaj podatkov iz lastne skrbne o stroških novega nasada, ki so toliko, da bi človek s tem denarjem kje drugje lahko kupil že nasajen vinograd.

Od tistih 11 gld. 80 kr. užitninskega davka dobiva e. kr. vlada 4 gld., ostalo pa občina. Ko torej občina in vlada zahtevata od naših vinogradnikov tako velikanske davke, bi mislili, da bosta obe tudi skrbeli za njih. Pa kaj vidimo? Slavni magistrat nam v okolici ne privoščja niti ene svetilnice; misli menda, da je 'zadosti, ako kmetu — sveti luna. (Veselo!) Zahtevali smo poljske čuvaje, da bi nam zlikovci ne pokradli naših pridelkov. Mislite-li, da so nam jih dali? Kaj še! Gospoda modrujejo tako: Naj vam le pokradejo; če vam kaj ostane, pa nam plačate davek od tega!

Da meščani plačujejo užitnino, to je naravno. Oni imajo od mesta raznih udobnosti: imajo osvetljavo, vodovod, lep tlak itd. Ali okoličani, kakor smo videli, nimajo tistega užitka. Opravičena bi bila torej zahteva, da se okoličanom sploh zniža užitnina. Ali ker ni pričakovati, da bi se to doseglo, je govornik za to, kar zahteva resolucija g. dra. Slavika, da se namreč kmet osvobodí od užitninskega davka na vino vsaj za dobo 10 let, odkar je zasadil vinograd.

G. dr. Matej Pretner opozarja na revščino, ki vsled trtnih bolezni in vsled klavzule vlada ne samo v tržaški okolici, ampak, morda še v večji meri v Istri in na Primorskem sploh. Trebalo bi torej v resoluciji ozirati se na vse te žalostne razmere na Primorskem. Omenja, kako naš magistrat slabo izpolnjuje svoje dolžnosti glede na prijavljanje vinogradov, v katerih se je pojavila trtna uš, da bi se odpisali dotični zemljiški davki. Naš magistrat nima časa za take reči. (Klici: Morajo sprejemati Garibaldi!) Govornik opozarja na brezbriznost deželnega zbora tržaškega glede dovoljenja brezobrestnih posojil za nove trtne nasade, sklicuje se na delovanje deželnih zborov drugih pokrajin, kjer dobivajo kmetje po 40 in celo do 200 tisoč goldinarjev (Nižje Avstrijsko) letnih podpor v omenjeno svrhu.

Govornik pozivlja e. kr. vlado, da bi vsaj nadaljevala z ono pomočjo, katero daje naši kmetijski družbi.

Glede uresničenja predložene resolucije je govornik pesimističnega menenja, ker je užitninska linija tržaška uzakonjena z državnim zakonom. V odpravo iste bi odločilni činitelji težko privolili. Potem bi tudi Istrani in Kraševci lahko zahtevali, da jim ne bo treba plačevati užitnine od vina, katerega pravažajo v Trst. Vlada bi v tem oziru

težko dovolila za okoličanske vinogradnike kak privilegij.

Govornik predlaga torej še drugo resolucijo, ki slove:

Javni ljudski shod v sv. Ivanu pri Trstu, sklican od pol. društva „Edinost“ dne 8. oktobra 1899, pozivlja e. k. drž. namestništvo za Primorsko, da blagovolil ukreniti potrebno za to, da se bodo tudi na Primorskem dejansko uporabljali oni zakoni, ki radi škode, nastale po trtni uši, vinogradnikom dajejo olajšave in podpore za nasade ameriških trt, in posebno naj upliva na deželne zборе na Primorskem za to, da se bodotudi na Primorskem dajale brezobrestna posojila za nasade ameriških trt, kakor se to godi v drugih vinorodnih deželah.

Obe resoluciji, Slavikova in Pretnerjeva, sta se sprejeli jednoglasno.

«Piccolo» — diktator.

Na vprašanje predsednika, da-li še kdo želi besede, se je oglasil gospod Stanko Godina, ki je izvajal po priliki:

Na lanskem obnem zboru sem bil stavil predlog, naj bi pol. društvo «Edinost» sklicalo tabor kje v naši okolici. Zbor je tudi sklenil resolucijo v tem zmislu. Resolucija se ni izvršila, toda uverjen sem, da so bili res tehtni pomisleki, ki so odvrgli odbor pol. društva «Edinost», da ni izvršil omenjenega sklepa. Tem hvaležnejši smo mu, da prireja take shode, kakoršen je današnji, saj je sleherni tak shod del tabora in vsi skupaj, ki se vrše v enem letu, veljajo za en cel tabor. (Klici: Več, več!) Sosebno zadnji shod v Barokovljah ostane v neizbrisnem spominu vsem, ki so se ga udeležili. Zasluga na tem gre v prvi vrsti dru. Rybáfu, ki je o naši narodni in politiški bedi govoril tako, da je rezalo v dušo. (V tem hipu so zborovalci priredili dru. Rybáfu navdušeno ovacijo). Mej drugim je gospod dr. Rybáf pokazal na trn, ki nas bode vseh, ki se nam neprestano zasaja v meso. Ta trn je tisti «Piccolo», ki je pravi diktator — slavni vladi.

Evo vam par izgledov! Leta 1884. in 1885. so zidali državno železnico v Trst. Ako bi hotel praviti, da je tudi mnogo italijanskih podanikov bilo na tem delu, bilo bi to toliko, kakor bi zatrjeval, da je solnce na nebu. Kmalu se je izvedelo, da na tej železnici bodo napisi v treh jezikih in tudi na postaji pri sv. Andreju je bil že določen prostor za slovenski napis.

Ali prišel je «Piccolo» vmes. «Piccolo» takrat še ni bil političen list. Ali baš tem povodom se je prelevil v političen list in prinesel je članek «Una questione grave», s katerim je alarmiral javnost in je grozil vladi radi namerjanega slovenskega napisa na postaji pri sv. Andreju. Vlada se je ustrašila, slovenski napis je izostal in «Piccolo» je postal — diktator v Trstu. In je ostal diktator.

«Piccolo» se je oglasil proti trejezičnim napisom na pošti v Rojanu — in slovenski napisi so izostali. «Piccolo» je diktator! (Klici: Tako je! tako je!)

Pred par leti se je tu pri sv. Ivanu naselilo nekaj Prusov. Nakupili so tudi nekaj posestev. Iz kakih namenov — tega ne vem. Ali to moramo

priznati, da so se vedli mirno in pošteno. Tudi «Piccolo» je izvedel o teh naseljenicah, ali čul je slabo; čul je zvoniti, a ni vedel, na katerem zvoni zvone. Bili so Prusi, on pa je čul o — Rusih! (Živahna veselost). To je bil ogenj v strehi! To je pozival oblasti, naj posežejo vmes. In drugi dan že smo videli pri sv. Ivanu vse polno redarjev, ki so povpraševali v veliki skrbi, kje da so tisti Rusi? (Viharna veselost). Kaj čete, «Piccolo» je diktator, «Piccolo» ukaže! (Burno ploskanje).

Tako bi vam lahko našteval izglede do jutri zjutraj. Oh vsaki priliki je za našo vladno odločilno, kaj trobi «Piccolo». Vlada je uverjena, da je to vox populi, zato je hkrati uverjena, da je tudi vox dei. (Veselost. Klici: «Piccolo» in Bog).

Pred 20 leti, ko še ni bilo «Piccola», bi bili v Trstu vse drugače vsprejeli kakoga Garibaldija (Viharno vsklikanje: Sramota! Škandal!), sedaj pa je «Piccolo» diktator. (Ponovno vsklikanje) «Piccolo» je tržaški evangelij (Veselost. Klici: Žid in evangelij!) in v tem evangeliju so zaklicali Slovencem o zadnji državno-zborski volitvi: Amen! In to je dovolj tudi drugim, da menijo, da mora res biti po nas Slovencih.

Vlada vidi in čuje le «Piccola», kajti «Piccolo» ukazuje. Če sluša «Piccola», seveda ne more poslušati glasila lojalnih tržaških Slovencev, naših okoličanov, ki so v viharnih časih, zlasti leta 1848. in 1866. od Škedenja pa tja do Barkovelj se svojim prsi, rama ob rami branili obrežje za našo Avstrijo! (Frenetično ploskanje. Burno vsklikanje) Slavna vlada nima časa razmišljati o tem, kar se je godilo leta 1848., ker mora poslušati «Piccola»!

In kakov ponk naj si izerpimo iz teh skušenj? Jedino ta: Zaučajmo se! (Pritrjanje in živio-klici). Gotovo pridejo še časi, ko bomo morali v boj, a takrat glejmo, da bomo branili sebe, svojo kri, svojo kožo! Vlada naj brani svojo, ali pa naj jej jo brani — «Piccolo»!

Ob teh besedah je kar zagromelo po dvorani odobravanja, ploskanja in živio-klicev.

Predsednik g. prof. Mandić meni, da smo današnji shod dovršili jako srečno. Posebno ga veseli, da so se zborovalci vzradovali na izjavah slovansko-krščansko-narodne zveze in poljske javnosti ter so dokazali s tem, da priznavajo, kako je naša rešitev le v tem, če slovanski drž. poslanci ostanejo složni.

Kakor so odobraval to slovo, nadeja se govornik, da bodo složni tudi med seboj... Govornik je opominjal Sv. Ivančane, naj se ne zanašajo samo na politično društvo »Edinost«, ampak naj delajo složno tudi sami ter naj moralno in materialno podpirajo naše društvo. Le na ta način smemo upati, da pridemo do cilja.

G. Stanko Godina je opozoril še enkrat, kako smo Slovenci dosedaj vedno delali mnogo za druge, malo pa za-se. Delujmo od sedaj zanjprej več za-se in manj za druge!

Zahvalivši zborovalce na toliki udeležbi in lepem vedenju, je predsednik zaključil to pomembno zborovanje, a vse občinstvo je hkrati začelo peti himno »Hej Slovani« in je pevaje odhajalo doli po stopnicah.

Politični pregled.

TRST 13. oktobra 1899.

K položaju. Grof Clary vsprejema dalje. Zlobni ljudje pa menijo, da se mu po teh konferencah pojmi ne bistrijo, ampak motijo. «Politik» pravi naravnost, da ne more umeti pravega namena teh pogovorov. Ako hoče grof Clary le ugledati pot definitivnemu ministerstvu, to je: le odpraviti jezikovne naredbe in izvršiti volitve v delegacije, so ti pogovori popolno nepotrebni; ako pa morda hoče izprovizorija vstvariti kaj stalnega, mu praški list prorokuje že sedaj, da se muakeja ne posreči.

Te konference so dosegle k večjemu to, da je zmešnjava zadobila še večje demenzije. Sploh je ves utis tak, da je grof Clary hotel naprositi parlamentarne le za to, da mu ne prestrižejo prehitro političnega in parlamentarnega življenja njegovega.

Avdičenja čeških poslancev dra. Škarde in dra. Pačka je bila velezanimiva po odkritosrčnosti teh dveh mož in pa pojasnilih grofa Claryja, da sicer ve, da je odprava jezikovnih naredb čin, ki se mora zgoditi nemudoma in brezpogojne, ali da

nimalo ne ve, kaj pride potem. Češka poslanka pa sta mu povedala v obraz, da se je država uklonila pred zločinsko in veleizdajsko obstrukcijo, da to znači katastrofo, o kateri se sedaj niti ne ve, kako daleč bo sezala. In potem sta mu povedala tudi, da Čehi stopijo v najstrožjo opozicijo proti vsaki vladi, ki odpravi jezikovne naredbe. Torej tudi proti — Claryjevi. No, vsaj v toliko je grof Clary informiran.

S Primorskega menda ne pozove nikogar. Z Italijani se hoče pogovoriti — ako se ni «Piccolo» zmotil in je videl za resnico, kar si on želi — nekoliko minut pred otvoritveno sejo parlamenta, se Slovenci in Hrvati pa menda sploh ne treba, da bi govoril. Tu je itak že od nekdaj vse v najlepšem redu. Italijani so lahko zadovoljni z razmerami, birokracija je v resnici zadovoljna z Italijani, tista peščica ljudi pa, ki slučajno sestavljajo večino prebivalstva, naj si ne domišljajo nikdar, da bi tudi oni imeli kako pravico do tega, da bi bili zadovoljni.

Dr. Lueger ostane v gemeinbürgschaft

Ni ga z lepa politika, ki bi bil tako ljuto prevaril one, ki so mu zaupali, kakor je dr. Lueger prevaril veliko veliko širih vse države, ki so ga o njegovem nastopu pozdravljali z iskrenimi simpatijami, pričakujoči od njega, da v Nemeih odpre pot novi struji: ideji krščanske spravljivosti, načelu enakopravnosti in čutu bratske ljubavi mej vsemi narodi, živečimi v tej državi. A sedaj vidimo, da nastop nemških krščanskih socialistov ne pomenja za nas Slovane nič drugega, nego da se je v mejsebojnem življenju Nemcev ustvarila jedna skupina več, nam istotako neprijazna kakor vse druge.

To nam je mož pokazal zopet te dni na nekem shodu krščanskih socialistov na Dunaju. Govoril o političnem položaju je napadal vse stranke, a slednjič je vendar zatrdil, da njegova stranka ostane v nemški gemeinbürgschaft, to je: v tesni zvezi z drugimi nemškimi skupinami. Iz katerih namenov? Tako smemo vpraševati. Mar hoče v zvezi z liberalci in brezvezi koristiti verski stvari? Mar hoče v zvezi z zastopniki mednarodnega kapitalizma ter židovskih maksim v gospodarskem življenju povspesovati krščansko-socialna načela? Mar hoče v zvezi z Židi povspesovati krščansko moralno? In slednjič se spominjamo, da je dr. Lueger velik Avstrijec, tako, da črno-rumena zastava vedno vihra nad njim. Mar hoče v zvezi z Schönererjem in Wolfom manifestovati svoje avstrijstvo? Menda nič od vsega tega, kajti tu vidimo vse polno stvari, ki le ločijo dra. Luegra od ostalih skupin. In vendar je prisegel, da hoče zvesto vztrajati v nemški gemeinbürgschaft. Zakaj?! No, jedno samo pojasnilo nam še ostaja: kakor v družih, tako je tudi v njem slavofoštvo močnejše, nego pa vsa krščanska in verska in patrijotična načela! Lueger sicer sovraži Žide in liberalce in Prusjake, ali v boju proti vsakemu pravu Slovanov se veže ž njimi.

Dr. Lueger ostaja v nemški gemeinbürgschaft. Dobro je, da si Slovani zapomnimo to, ako bi se mož kedar zopet lizal — kakor se je že — zlasti okolo nas Jugoslovanov. In morda se bo to godilo prej, nego si dr. Lueger misli.

Vojna med Anglijo in Transvaalom.

Puške že pokajo — krvavi ples se je začel. Doli na skrajni južni točki Atrike bo evropska kri polila zemljo. Sramoten prizor: ljudje, ki govore, da zanašajo preko morja evropsko kulturo, da so nositelji civilizatorične ideje mej ona divja plemena, se bodo sedaj klali mej seboj — v imenu ali v interesu človeške kulture? Ne! Kulturna misija je tu le pretveza, pod katero se skrivajo instinkti, nagibi najgnusnejše lakomnosti. Kolikokrat že so Angleži profanirali, onečastili pojmi evropske narobrazbe s tem, da so v nje imenu dotlej svobodne narode kovali v svoj jarm, da so si prisvajali tujo last, da so na razvalinah tujega obstanka ustrezali svoji neugasni požrečnosti?! Anglija si je podjarmila tudi Vzhodno Indijo, seveda le iz navdušenja za širjenje evropske civilizacije. Le osrečiti je hotela one kraje z blagoslovi kulture. In tako radodarno in z obema rokama je razsipala te svoje blagoslove, da je v teh, nota bene, od božje milosti s posebno plodnostjo in naravnim bogastvom obdarovanih krajih v letih 1866, 1875—1877 zavlada taka lakota mej domačimi, da so kar cepali kakor muhe. Na stotisoče ljudi je poginilo,

ker niso imeli kaj jesti! Taki so blagoslovi civilizacije, ki jo zanašajo Angleži v svoje kolonije, taki so nagibi, ki jih vodijo, ko si s krvjo in mečem podjarmljajo plemena v prekomorskih krajih. Vse skupaj je le rop v imenu kulture.

Nič drugega ni tudi sedaj s Transvaalom. Transvaal je mala republika, ali silno bogata. Tu vspeva žito, sočivje, citrone, pavola, sladkor, kava, jako dober tobak; tu je obilo raznih rudnikov, a vir neizmernega bogastva je — zlato. Samo v gorovju Witwaters so v letu 1894. izkopali za 140 milijonov zlata! In gotovo je, da ti rudniki zagotavljajo pridobivanje zlata še za leta in leta.

Po tem bogastvu stegajo Angleži svoje grabežljive roke! Seveda v imenu — evropske civilizacije.

To angleško hinavstvo je neizmerno. Delajo se, kakor da jim ne gre za drugo, nego da svojim sorojakom, živečim v Transvaalu, pribore politična prava, sosebno volilno pravo. V Transvaalu gospodujejo namreč takozvani boerei ali buri, to so Holanci, ki so se že v 17. stoletju priselili tjakaj. Ali doli je sedaj mnogo Angležev in angleška vlada bi hotela, da zavladajo le-ti, kar bi značilo konec neodvisnosti republike, ki bi postala plen angleške grabežljivosti. Jako značilno za resnične cilje Angležev je to-le: Angleži zahtevajo pač volilno pravico, a ko so jih vprašali, da-li bi prevzeli tudi vojaško dolžnost, rekli so na kratko, da — ne! (Transvaal namreč nima stalne vojske, ampak vsaki za puško sposoben boer je zajedno vojak.)

Iz kratka: Angleži stezajo svojo roko po malem, ali bogatem Transvaalu. A Transvaal hoče braniti svojo svobodo do zadnje kaplje krvi. Angleži mečejo moralno odgovornost za to klanje na Transvaal, češ, da je on poslal svoj nesramni ultimatum. Ali kaj je hotel Transvaal, ko je vedel, da Anglija hoče vojno in da se pogaja lev ta namen, da popolnjuje svoja oboroževanja.

V interesu Transvaala je, da bodi čim prej, če že mora biti ples. A sosednja republika, svobodna država Oranje, se je iz lastne volje, ne da bi bila v sporu z Anglijo, postavila v boj na strani Transvaala. Zopet naravno! Država Oranje pozna požrešnost Anglije in zato ve, da z borbo za neodvisnost Transvaala se bje tudi boj za nje neodvisnost. Kakov bo izid? Jedni menijo, da bodo Angleži imeli težaven posel, ker so boeri nepresežni v borbi za svojo svobodo, drugi so uverjeni, da mogočna Anglija konečno gotovo uduši mali Transvaal. Ali to jedno je gotovo, da so simpatije poštenega sveta na strani onega, ki se bori za svojo svobodo, in da proklinja onega, ki v svoji neugasni požrešnosti ne pozna nobenih mej: ni človeškega čuta, ni pravice, ni tuje lasti, in ki se svojim postopanjem dela sramoto evropski kulturi.

Domače vesti.

Strossmayer za Pazin. Veliki biskup je poklonil 1000 gl. za ustanovo jednega stipendija na hrvatskem gimnaziju v Pazinu. Naj bi se vsi imovitniki ravnali po tem plemenitem izgledu velikega slovanskega škofa.

Zajedno je Strossmayer poklonil 5000 gl. za spomenik pokojnemu slavnemu pisatelju in znanstveniku, Franu Račkemu. Strossmayerju pa bodo najlepší spomenik — njegova dela.

Trst ni švicarski hôtél! Tržaška nemška kolonija je že spet enkrat iztaknila pri svojih ljubih zaveznikih — Italijanih. Neki tuk. nemški kolesarski klub je bil namreč tako naiven, da se je obrnil do slavnega magistrata s prošnjo, naj bi v okolici in v predmestjih v lažjo orijentacijo nemških bruderjev napravili — nekaj nemških napisov. Da bi tega rajši ne bili storili! To željo nam narekuje samo usmiljenje do nemških kolesarjev, ki so res usmiljenja vredni, kajti tako še niso pogoreli nikdar se svojimi prošnjami, kakor takrat.

Bodi nam dovoljeno, da rekapituliramo samo «Piccolove» ljubeznjivosti, s katerimi obsipa tem povodom svoje zveste prijatelje in pobočnike v sovraštvo do Slovencev.

«Piccolo» je prepričan, da bo ta prošnja sicer potovala svojo birokratično pot. A o odgovoru, katerega poda delegacija, da se ne more dvomiti že sedaj, «Piccolo» se ne more dovolj načuditi, kako se je sploh mogla vložiti podobna prošnja. Ta dogodek da dokazuje, kako slabo so prositelji pod-

kovani o razmerah »julske« pokrajine v obliči in Trsta posebej. Odbitje njihove prošnje da jim razsvetli pamet v tem pogledu.

Ali pa — tako vprašnje »Piccolo« — prositelji pripadajo tisti mali skupini, ki sanjari o nemški hegemoniji od Balte do Adrije? V tem slučaju jim bo rešitev njih prošnje služila ne le kakor lekcija, ampak tudi kakor svarilo!

Ako bi jim dovolili nemške napise, bi ustvarili s tem važen prejudic za druge (za Slovence) ter bi s tem molče priznali, da je blebetanje o izključno italijanskem značaju Trsta — puhla fraza.

Tudi take malenkosti da so sila važne za presojanje značaja prebivalstva in zunanosti kraja. Italijani, ki bifejo dan za dnevom, uro za uro obupen boj za ohranitev svojega narodnega nepokvarjenega značaja, se morajo ozirati tudi na take malenkosti.

Na veliko srečo Italijanstva pa Trst — tako vsklika »Piccolo« — ni nikak — švicarski hotel. Trst je italijansko mesto v polnem in najlepšem zmislu besede, in kdor hoče tukaj živeti, se mora naučiti deželne jezika, poprijeti se navad in običajev prebivalstva. (N. pr. jesti mačje meso! Op. staven), kajti Trst mora zahtevati, da bodi v njem vse, vse italijansko! Glejte Madjare, ki povodom svoje razstave niso trpeli v vsem mestu niti črke nemadjarske! Glejte Slovence, ki so v svoji Ljubljani dali napraviti slovenske ulične napise! Kdo more zahtevati, da bi Trst postopal drugače?! Ponavljamo: Trst ni švicarski hotel!

V tem žargonu »Piccolo« poučuje nemške bratee cikliste. Vestno smo posneli glavne misli zaradi tega, da pokažemo znova, kar smo naglašali že večkrat, da med ognjem in ledom, med elementi, kakor so Nemci in Italijani, ne more biti trajnega prijateljstva. Laško stezanje po neodrešenih deželah in nemški most do Adrije morata slednjič trčiti drug ob drugega.

Veseli nas, da je »Piccolo« konstatiral, da velenemška id ja snuje svoje načrte od Baltiškega morja do Adrije, samo da mislimo mi, da ta skupina ni tako majhna in neznatna, kakor se to dozdeva omenjenemu listu. Veseli pa nas tudi, da je sè svojo dolgo govoranco, sè svojim naglašanjem, kako potrebno je, da se italijanski značaj varuje tudi v malenkostih, v zunanostih, in da je se svojim pridušanjem, da sta Trst in »regione giulia« italijanska, baš jasno dokazal vnovič, na kako šibkih nogah stoji ta italijanizem!

Prav ima! Trst ni nikak švicarska krčma, kjer bi mogli domačine poljubno metati preko praga, kakor bi ravno »Piccolo« hotel delati tako z domačim avtohtonim prebivalstvom slovenskim!!

Jutri v Škedenj! Čitalnica v Škedenju priredi jutri veselico z velezanimivim programom. Na programu so: petje (moški in mešani zbor), tamburanje, deklamacija in ples.

Čitalnica v Škedenju je prepotreben člen v narodni organizaciji naše okolice. A kakor vsako naše narodno podjetje potrebuje tudi to društvo v prvi vrsti dvojnega: moralne vspodbuje in materialne podpore. Tržaški rodoljubi, pohitite jutri v Škedenj in ponudite čitalnici — obojnega! In kako lahko storite to, saj je v Škedenj najlepši sprehod kakor si ga more človek le želeči, hoteči prijetno izkoristiti nedeljsko popoldne.

Krivica brez primere. Pišejo nam: Lansko leto je bila g.dč Scholz, učiteljica v Devinu, Slovenka, zatožena, da se je udeležila demonstracije v Devinu proti Lahom in »legini« šoli. Kakor znano je bila ta gospodičina nedolžna in rešena krivde, a vendar jej je bila plača obustavljena za čas preikave. Letos pa je e. kr. žendarmerija, na ukaz e. kr. glavarstva, zasledovala krivce na vsprejemu »generala« Garibaldija v Piranu, ter je mej drugimi naznanila neko učiteljico v Piranu, da je kričala »Eviva Garibaldi, eviva Italia«. Ali kaj menite, kaj se je zgodilo z dotično gospodičino? Morebiti enaka kakor g.dč Scholz? Kaj še! Ko je gosp. glavar koperski doznal o lepi laški gospodičini, zatislil je obe očesi, in ni ukazal preiskovati stvar, ampak je rekel: »Kaj hočemo, ako jo spravim v preiskavo, bo velik krik!« A tako?! Ko pa je nedolžna g.dč Scholz sedela v preiskovalnem zaporu, odvzeli so ji plačo in jo odpustili iz službe. Taka je torej mera: nedolžna Slovenka brez plače in v preiskavi, kriva Italijanka v svoji plači brez preiskave. In sedaj naj reče kdo, da ni res »fletno«.

na našem Primorskem! Pa, kam že spada Devin? Menda pod Avstrijo, kjer se Slovenceem godi »prav dobro«: Piran pa je najbrže pod Italijo, kjer se pa laškemu nežnemu spolu godi prav dobro! Kaj ne, g. glavar Schaffenhauer?!

Evviva V-e-r-d-i! Pišejo nam: Te dni je praznoval slav. laški glasbenik Verdi svojo 86-letnico. Ker naši ljubi neodrešenei porabljajo vsako najmanjšo priliko, ko morejo pokazati bratom v kraljestvu, da so vsi jednih misli, jednega srea, jedne krvi, porabili so seveda tudi to priliko Verdijeve 86-letnice. Čestitali so slavljenemu brzojavnim potom, v gledališčih pa so prirejali burne ovacije v prilog Verdiju z vskliki: »Evviva Verdi!«

Pač žalostno ulogo moramo igrati tudi o tej priliki, a moramo jo, ker avstrijska vlada protežira in podpira laški življ povsod in ob vsaki priliki. Na strani vlade sti moč in — dolžnost v to, da bi se take protiaustrijske demonstracije ne vršile sleherni hip. Ona ima moč, a je noče rabiti; Slovenci so sicer opravljali ta posel do nedavnih časov, a uvideli so, da se jim je to proketo slabo izplačevalo, kajti ne le da niso videli nikjer priznanja, marveč še zamere je bilo prav obilo.

»Evviva Verdi!« so klicali torej. Kako nedolžen je ta vsklik na prvi pogled! In vendar ima ta vsklik velikanski politično-demonstrativen pomen v sebi. Italija ima tudi drugih slavnih sinov, a za nobenega se ne ogrevajo naši neodrešenei tako hrupno, kakor prav za Verdija, nobenega imena ne vsklikajo tako srčno, kakor oni »Evviva Verdi!«

Kako nedolžno, kako prikrito se skriva pod tem nedolžnim imenom umetnika ime onega moža, onega kralja, ki je združil Italijo! Kedo bi slutil, da beseda Verdi ima združene v sebi začetne črke imena in naslova pokojnega laškega kralja. In tako ima ta vsklik »Evviva Verdi!« političen pomen, pomen, ki nam laške patrijote kaže v pravi luči.

Čitaj, cenjeni čitatelj, pazljivo:

Evviva
Vittorio,
Emanuele,
re,
d',
Italia.

Sedaj vemo, kako si je treba tolmačiti vsklik: »Evviva Verdi!«

Polentarska nesramnost. Pišejo nam: Gredé na pošto včeraj zjutraj, opazil sem tri laške polentarje, ki so se ustavljali pri različnih skupinah naših okoličank ter jim na izzivalen način ukazovali, naj ne govoré tega (slovenskega) barbaričnega jezika! Ti junaki niso bili Tržačani, ampak, sodé po naglasu v njih izgovarjanju, morali so biti iz — Italije! To sem konstatiral, da se zna, od kod prihajajo izzivalci!

Oglela sem se, bi li ne bilo v bližini kakega redarja, toda, na mojo žalost, ga ni bilo nikjer.

Kaj bi se zgodilo, ko bi mi tržaški Slovenci poučili te nesramneže, da tako se po tujih državah ne sme iskati — polente?!

Grof Claryja očeto vsko skrb za italijanske poslance. Zdi se, kakor da so jeremijade »Piccola« ganile grofa Claryja. Toliko časa je opozarjal slavno vlado na svoje kapacitete, ki so tudi tukaj, katerih nasvete treba tudi slišati, da se jih je grof Clary res usmilil poslavši jim, kakor poroča »Piccolo«, zagotovilo, da jih sprejme — 30 minut pred otvoritvijo državnega zbora. Vzrok, da pridejo Italijani zadnji na vrsto, da ni političen. Vzrok je marveč ta-le: Zasedanje drž. zbora bo trajalo le malo časa, in grof Clary je hotel italijanskim poslancem prihraniti neprijetnosti in troške dvojne vožnje. Za to jih hoče poslušati še-le tedaj, ko se snide drž. zbor... Tako tako. To je nečuvno, da grof Clary že sedaj drži dvojno mero v svojih rokah: jedno za Italijane, drugo za vse druge. To pa res ni lepo od grofa Claryja: toliko obzirnosti do Italijanov, ko vsem drugim: Čehom, Poljakom, Nemcem, Rumuncem, Slovenceem ni hotel prihraniti neprijetnosti dvojne vožnje! Ali grof Clary misli, da je le-tom toliko do tega, da vidijo dvakrat zaporedoma zvonik sv. Štefana? Zakaj ni kazal tudi do njih toliko obzirnosti in očeto vsko skrbi?! Zakaj toliko obzirnosti ravno in jedino le

do Italijanov? Zakaj ravno njih ni hotel dvakrat inkomodirati?!

Tr »Piccolo« pripoveduje vse to z najresne jim obrazom! Res otročji so postali ti sinovi avite colture, sicer ne bi na tak način ironizirali sami sebe!

Risum teneatis amici! Če pa se že kdo ne more vzdržati, da bi se ne smejal, pa naj vsaj da groš za lego nazionale.

O shodih pol. društ. »Edinost« piše »Soča«: »Tržaško pol. društvo »Edinost« res izborno izvršuje svojo nalogo. Z veseljem čitamo vselej poročila o takih shodih, ker na istih se v istini govori in obravnava tako, kakor to mora delati društvo, katero hoče biti politično«.

»Ministerstvo Italijanov«. Govoré o neslanosti »Piccolovi«, ki je vse sedanje ministerstvo reklamiral za Italijane, opaža »Agramer Tagblatt«: Pravo čudo je, da irredentovsko glasilo ne zahteva tudi tega, da naj »italijansko« ministerstvo Clary odposlje udanostno brzojavko — Menotti Garibaldiju!

Dražbe premičnu. V poned., dne 16. oktobra ob 10. uri predpoludne se bodo vsled naredbe tuk. e. kr. okrajnega sodišča za civilne stvari vršile sledeče dražbe premičnu: na Greti št. 13, hišna oprava; v ulici Rossetti, na vogalu ulice Petronio, odri; v Trebčah št. 31, 1 krava; v ulici Rossetti št. 1, mize in stoli.

Življenja lepša polovica. Josipu Posalu iz ulice Molino a vento je njegova ljuba ženka vsled domačega prepira vlila včeraj lonce vrele vode na glavo. Posala, ki je hudo opečen, so morali spraviti v bolnišnico. Tako nam včasih »boljše polovice« slade življenje.

Okro v nevarnosti. 25-letnemu mehaniku Franu Fondi iz ulice Maleanton št. 6. je padel vroč kosček svinec v oko. Ponesrečenca so spravili v bolnišnico. To je isti Fonda, katerega poznajo naši čitatelji še iz »drame v starem mestu«. To je bil tisti krvav dogodek, ko je Fonda bil težko ranjen, a dva druga sta našla smrt.

Samomor. Gospica Carmen De Saint Arnaut, 29-letna Parižanka, se je zastrupila na svojem stanovanju v ulici Campanile šte. 7. Poklicali so zdravnika, ki jo je dal spraviti v bolnišnico, kjer je včeraj v strašnih bolečinah umrla. O vzroku samomora in o sredstvu se čujejo različna ugibanja.

Tatvina vrednostnih papirjev. Septembra meseca so se v tuk. zastavljalnici Dussich zastavile zaporedoma: 2 delnici hipotekne banke po 100 gl. in 1 delnica »bodenkredit« za 100 gld. Zastavne lističe so dotičniki prodali v menjalnici Schiffmann, katera je imenovane vrednostne papirje rešila iz zastavljalnice za 325 gld. Ko so številke delnic primerjali, se je pokazalo, da so bile ponarejene, t. j. prvotne številke so bile izbrisane in na njih mesto zapisane druge, neobstoječe. Doznalo se je, da so te delnice izvirale od tatvine, ki se je dne 13. avgusta t. l. izvršila pri sladščičarici Franji Skrdla v ul. Raffineria št. 1. Sum o tej tatvini leti na Josipa S. in Viljelma P. Poslednji je bil že večkrat kaznovan zavoljo podobnih dejanj.

Različne vesti.

Ubežni veleposestnik. Kakor javljajo iz Oseka, je tamošnji veleposestnik Ladislav Najer zbežal, zapustivši velikih dolgov. O begu se je založil z denarjem do 100.000 gld. O njegovem premoženju se je otvoril konkurz. Istodobno so izdali za njim teralnico.

Brzojavna in telefonična poročila. (Zadnje vesti.)

Dunaj 14. Cesar je odpotoval danes zjutraj v Wallsee na krst novorojenca nadvojvodinje Marije Valerije.

Bukarešta 14. Princ Karl, sin prestolonaslednika, je obolel na tifozni mrzlici.

Pariz 14. »Matin« javlja, da ruski minister za vnanje stvari grof Muravjev namerja podaljšati svoje bivanje v Parizu do konca meseca oktobra.

Sredce 14. Čuje se, da se kriza reši tako, da bo imenovano zopet staro ministerstvo, toda brez Grekova, in to po želji kneza, da se izogno razpuščenju sobranja.

Zahvala.

Podpisana rodbina se zahvaljuje pristrčno vsem sorodnikom, prijateljem in znanecem, ki so našo nepozabno hčer in sestro

Marijo

spremili k večnemu počitku. Sploh se zahvalujemo vsem, ki so nam na katerikoli način skazali svojo ljubav.

Sv. Ivan, 13. oktobra 1899.

Rodbina Kukanja.

Kam jutri v nedeljo?

V gostilno **Mirabosco**, ulica Scoglio na Vrdeli, kjer se dobi domače vino I. vrste, refošk in prosek. **Kuhinja domača.**

V nedeljo dne 15. oktobra otvorim gostilno

Adria
v ulici Nuova št. 11.

Točilo se bo črno in belo dalmatinsko vino. Kuhinja je preskrbljena z vsem potrebnim. Priporočam se slavnemu občinstvu za dober obisk.

Zajedno priporočam svojo

zalogo vina

v ulici Carintia št. 11, kjer se dobiva vino na drobno in debelo po najnižji ceni.

Filip Ivanišević.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

od

Alessandro Levi Minzi v Trstu.

Piazza Rosario žtev. 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapetarjah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj zaračunalo.

A. di F. CARLINI

naznanja, da odpre 1. oktobra t. l.

v Sežani
ves prenovljen

Mlin na paro

in

stopo za ječmen

Priporoča se slavnemu občinstvu na Krasu in v tržaški okolici.

Naročitve se brzo in točno izvrše.

Razglednice

krasno dovršene 25 gld. tisoč izdeluje **Ant. Jerkič**, odlikovan fotografski atelier v Gorici. Kraje pride na željo p. n. naročnika brezplačno fotografirati.

Pesterna

mlada in dobra se vsprejme takoj. Povprašati treba v nedeljo dne 15. t. m. v stanovanju v ulici Romagna-Skorljja št. 113.

ZALOGA POHIŠTVA IN OGLEDAL

Rafaela Italia

TRST - Via Malcanton št. 1 - TRST

Zaloga pohištva za jedilnice, spalnice in sprejemnice, žimne in peresnice, ogledal in železnih blagaj, po cenah, da se ni bati konkurence.

Njega svetost

Papež Leon XIII.

sporočili so po svojem zdravniku prof. dru. Lapoponi-ju g. lekarnarju G. Piccoli-ju v Ljubljani pristrčno zahvalo za doposlane jim stekleničice

tinkture za želodec

in so njemu z diplomo dne 27. novembra 1897. podelili naslov „dvorni založnik Njehove svetosti“, s pravico v svoji firmi poleg naslova imeti tudi grb Njehove svetosti.

Imenovan zdravnik ter tudi mnogi drugi sloviti profesorji in doktorji zapisujejo boleham **Piccoli-jevo želodčno tinkturo**, katera krepi želodec, povečuje slast, pospešuje prebavljenje in telesno odprtje.

Naročila vsprejema proti povzetju in točno izvršuje

G. Piccoli,

lekarnar pri „Angelu“ v Ljubljani na Dunajski cesti.

Tinkture za želodec pošilja izd. lovatelj v skatljah po 12 stekleničic za gld. 1.26 a. vr., po 24 stekleničic za gld. 2.40, do 36 stekl. za gld. 3.50, po 75 stekl. za gld. 6.50 (poštni paket ne čez 5 kl. težak), pa 110 za gld. 10.30.

Poštno mora plačati p. n. naročnik.

Spiritus sinapis compositus

ALGOFON.

edino sredstvo proti zobobolu, revmatič. glavobolu, migreni itd.

Steklenica z navodilom stane le 20 nvč.

ter se dobiva jedino le v lekarni

PRAXMARER (Al due Mori) Piazza grande TRST

Paziti na ponarejanja.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročstvom,

ulica S. Francesco št. 2, I. n.

(Slovanska / Italijana).

Hranilne uloge se sprejemajo od vsakega, če tudi ni ud. zadruga in se obrestujejo po 4%. Rentni davek od hranilnih ulog plačuje zavod sam.

Posojila dajejo se samo zadrugnikom in sicer na uknjižbo po 5 1/2%, na menjico po 6%, na zastave po 5 1/2%.

Uradne ure so: od 9—12 dopoldne in od 3—4 popoldne; ob nedeljah in praznikih od 10—12 dopoldne.

Izplačuje se: vsaki ponedeljek od 11—12 dopoldne in vsaki četrtek od 3—4 popoldne.

Poštno hranilnični račun 816.004.

Tvrška M. AITE

Via Nuova, ogel ulice S. Lazzaro št. 8.

Usojam si naznaniti slavnemu občinstvu in svojim odjemalcem, da sem preskrbel svojo prodajalnico v mnogobrojnem povsem novim blagom po brezkonkurenčnih cenah:

Raznovrstni perkal, moderno risanje, barve	po 15 nvč
Finirane	24 "
Oxford, barve garantirane	19 "
Francozki sateni	28 "
Piquet, barvan in bel za oblekeba	26 "
Perkalin za podloge vseh barvah	10 "
Blago močno za podloge vseh barvah	15 "
Blago za ženske obleke dvojna širina od 23 nvč. naprej	
moške obleke širina 150 cm.	90 "
Alpagasör ni za ženske obleke velik.	
izbor	50 "
Kotenina	13 "
bela	21 "
Navidezno platno	15 "
Platno čisto laneno	22 "
za rjuhe dvojna širina	45 "
Mušolin bel prve vrste	16 "
Chiffon za srajce	18 "
Srajce za gospode, velik izbor belih in	
barvane	90 "
Srajce za gospe	50 "
Moderaci, zadnji kraj	60 "

Velik izbor

trakov, čipk, bordur, vezanj, avile in različnih garnitur ter vseh drobnarij za šivilje in modistinje. — Vsprejemajo se naročbe moških oblek po meri in najnižjih cenah.

Velik izbor blaga za narodne zastave in narodnih trakov po najnižjih cenah.

„THE GRESHAM“

angleško zavarovalno društvo na življenje v Londonu.

Aktiva društva do 31. decembra 1897.	Kron 159.997.579.—
Letno vplačilo premij in obresti do 31. decembra 1897.	28.823.375.—
Izplačana zavarovalnina in obresti od obstanka društva (1848.)	343.860.067.—
V letu 1897. izdanih 7468 polie za glavnicu od	67.331.351.91

Prospekti, ceniki in v obče vse druge informacije dopošljejo se vsakemu na pismo vprašanje od niže imenovanega zastopstva, katero dopisuje v vseh jezikih.

Glavno zastopstvo v Trstu.

Via del Teatro št. 1, „Tergesteo“ Scala IV.

Išč ejo se dobri, zastopniki agentje in potovalci.

Vse stroje za poljedelstvo

Vnovič znižane cene!

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. Sušilnice za sadje in zelenjavo, škropilnice proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Aparate za sumporavanje lozov. Mlatilnice, mlinci za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav. — Samoreznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje, prodaja v najboljši izvršitvi

Ig. Heller, Dunaj

Ceni kein spričevala zastoj.

II. Praterstrasse.

Iščem zastopnikov! — Čuvati se je ponarejanj!